Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27.01.1983, sp. zn. 4 Cz 82/82, ECLI:CZ:NS:1983:4.CZ.82.1982.1

Číslo: 51/1984

Právní věta: Podepsal-li zůstavitel závěť alespoň svým příjmením, je tím splněna náležitost podpisu závěti podle ustanovení § 476 odst. 2 o. z., pokud o totožnosti podpisu zůstavitele nejsou žádné pochybnosti.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 27.01.1983

Spisová značka: 4 Cz 82/82

Číslo rozhodnutí: 51

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dědění, Závěť

Předpisy: 40/1964 Sb. § 461 odst. 1
§ 461 odst. 2
§ 476
§ 484 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 51/1984 sb. rozh.

Podepsal-li zůstavitel závěť alespoň svým příjmením, je tím splněna náležitost podpisu závěti podle ustanovení § 476 odst. 2 o. z., pokud o totožnosti podpisu zůstavitele nejsou žádné pochybnosti.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 27. 1. 1983, 4 Cz 82/82)

Zůstavitel zanechal vlastnoručně psanou závěť ze 14. 6. 1972, v níž dědičkou veškerých movitých věcí v jeho bytě, s výjimkou hotových peněz a úspor na vkladní knížce, ustanovil svoji dceru L. K. Ostatní jmění odkázal rovným dílem jednak této dceři a jednak synovi J. K.

Státní notářství pro Prahu vycházelo z toho, že L. K. platně odmítla dědictví (§ 463 a násl. o. z.), a jednalo s pozůstalým synem zůstavitele E. K. a vnučkami L. H., Z. Č. a B. D. Poté, co provedlo soupis aktiv a pasív dědictví a určilo obecnou cenu majetku zůstavitele částkou 173 168,52 Kčs, výši jeho dluhů částkou 3137,40 Kčs a čistou hodnotu dědictví částkou 170 031,12 Kčs (§ 37 odst. 1 not. ř.), vypořádalo dědictví podle ustanovení § 483 o. z. tak, že majetek náležející do dědictví připadl synu

zůstavitele E. K. jednou polovinou a každé z pozůstalých vnuček jednou šestinou.

K odvolání všech účastníků městský soud v Praze usnesením potvrdil rozhodnutí státního notářství, i když vycházel z jiného právního posouzení věci. Na rozdíl od státního notářství vycházel z názoru, že závěť zůstavitele ze 14. 6. 1972 je neplatná, neboť postrádá úplný podpis zůstavitele jménem i příjmením. Pokud se zůstavitel vlastnoručně podepsal pouze příjmením ve spojení s akademickým titulem, hodnotil tuto skutečnost odvolací soud jako rozpor se zákonem předepsanými formálními náležitostmi závěti napsané vlastní rukou (§ 476 odst. 2 o. z.). Odvolací soud proto dovodil, že v důsledku platného odmítnutí dědictví pozůstalou dcerou dědí ze zákona syn zůstavitele E. K. jednu polovinu dědictví a tři vnučky každá po jedné šestině dědictví (§ 473 odst. 1, 2 o. z.).

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ČSR, tak, že uvedenými rozhodnutími státního notářství i odvolacího soudu byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 461 odst. 1, 2 o. z. se dědí ze zákona, ze závěti nebo z obou těchto důvodů. Nenabude-li dědictví dědic ze závěti, nastupují místo něho dědici ze zákona. Nabude-li se ze závěti jen část dědictví, nabývají zbývající části dědici ze zákona.

Podle ustanovení § 484 odst. 1, věta prvá, o. z. se vypořádání provede podle dědických podílů.

Podle ustanovení § 476 odst. 2 o. z. je k platnosti závěti napsané vlastní rukou třeba, aby ji zůstavitel podepsal a uvedl v ní den, měsíc a rok, kdy ji podepsal.

Otázka právního důvodu dědění je v této věci závislá na posouzení platnosti závěti zůstavitele ze 14. 6. 1972. Stížnost pro porušení zákona vytýká odvolacímu soudu nesprávné hodnocení formální náležitosti závěti, spočívající v úplnosti vlastnoručního podpisu zůstavitele, který závěť podepsal jen příjmením ve spojení s titulem „JUDr.“.

Občanský zákoník, 1) ani jiný právní předpis neobsahují ustanovení o tom, jakým způsobem a v jakém rozsahu musí zůstavitel připojit pod obsah závěti svůj vlastnoruční podpis, aby bylo možné považovat tento právní úkon za platný z hlediska ustanovení § 476 odst. 2 o. z. Při výkladu tohoto ustanovení je třeba za podstatné považovat spolehlivé zjištění toho, že podpis na závěti pochází od zůstavitele a že je dán v takové formě, aby nebylo pochybností o totožnosti zůstavitele. Jde však zejména o to, aby pisatel závěti byl zcela jednoznačně určen. V řízení nevznikly žádné pochybnosti o tom, že by závěť nepocházela od zůstavitele a že by ji sám nepodepsal. Pokud se proto pod závěť podepsal jako „JUDr. K.“ a nepřipojil současně i své jméno E. (obsažené jen v textu závěti společně s rokem narození), nelze z této skutečnosti dospět k závěru, že požadavek podpisu zůstavitele není dán. Podpis zůstavitele pouze příjmením ve spojení s jeho titulem, za situace, kdy o totožnosti tohoto vlastnoručního podpisu nejsou pochybnosti, vyhovuje požadavku vyplývajícímu z ustanovení § 476 odst. 2 o. z.

Závěť zůstavitele proto splňuje předpoklady platného právního úkonu. V projednávané věci tedy došlo jednak k dědění ze závěti a jednak k dědění ze zákona, neboť závětní dědička L. K. prohlášením z 22. 11. 1976 u státního notářství dědictví odmítla po poučení ve smyslu ustanovení § 463 a násl. o. z. Státní notářství však v rozporu s ustanovením § 461 odst. 2 o. z. vycházelo z názoru, že na uvolněný dědický podíl namísto této závětní dědičky nastupují v celém rozsahu pouze její potomci, tj. vnučky zůstavitele L. H., Z. Č. a B. D. Opomnělo však, že byla-li nabyta ze závěti jen část dědictví, nabyly zbývající části obě pozůstalé děti syna zůstavitele E. K. (který je současně závětním dědicem) a za dceru zůstavitele L. K. vstoupily do jejího podílu tři vnučky zůstavitele. Ze zákona nedědily proto, jak státní notářství nesprávně dovodilo, pouze tyto vnučky, ale současně s nimi i syn

zůstavitele. Vypořádání dědictví státním notářstvím proto nerespektovalo výši dědických podílů jednotlivých dědiců. Toto jeho pochybení neodstranil ani odvolací soud, poněvadž vycházel z jiného právního názoru při posouzení otázky platnosti závěti.

Z uvedených důvodů státní notářství porušilo svým rozhodnutím zákon v ustanoveních § 461 odst. 2 a § 484 odst. 1 o. z. a § 39 odst. 3 not. ř. a odvolací soud pak navíc v ustanovení § 476 odst. 2 o. z.

1) zákon č. 40/1964 Sb. (jehož úplné znění se změnami a doplňky bylo vyhlášeno pod č. 70/1983 Sb.).